

Діана Анатоліївна ГАРЛИЦЬКА

здобувач,
кафедра фінансів і кредиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
E-mail: Garlytska_diana@hotmail.com

ПОБУДОВА ЗЕЛеної ЕКОНОМІКИ – ОСНОВНА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Гарлицька, Д. А. Побудова зеленої економіки – основна складова європейської інтеграції України [Текст] / Діана Анатоліївна Гарлицька // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 2. – С. 15-19. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Угода про асоціацію з ЄС вимагає від української фінансово-економічної системи адаптації до європейських стандартів у виробництві та готовності до подальшої перспективи інтеграції в європейський ринок торгівлі викидами. Побудова зеленої економіки в Україні та відповідність вимогам Угоди про асоціацію визначають можливість євроінтеграції нашої держави.

Мета. Обґрунтування необхідності побудови зеленої (низьковуглецевої) економіки як важливої передумови задля успішної інтеграції України до Європейського Союзу.

Метод (методологія). Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, фундаментальні положення концепції сталого розвитку і т.п.

Результати. Обґрунтовано необхідність побудови зеленої (низьковуглецевої) економіки як важливої передумови задля успішної інтеграції України до Європейського Союзу. Також розкрито зміст понять зеленої економіки, зеленого зростання та сталого розвитку, а також визначено масштаб заходів по співпраці України та ЄС із захисту довкілля в контексті євроінтеграції.

Ключові слова: природоохоронні фінанси; євроінтеграція; зелена економіка; сталий розвиток.

Diana Anatoliyivna GARLYTSKA

PhD Student,
Department of Finance and Credit,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
E-mail: Garlytska_diana@hotmail.com

GREEN ECONOMY CONSTRUCTION AS THE MAIN COMPONENT OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

Abstract

Introduction. The Association Agreement with the EU requires the Ukrainian financial and economic system to adapt to European standards in production and readiness for the future perspective of integration into the European market of emissions trading. Green economy construction in Ukraine and compliance with requirements of the Association Agreement determine the possibility of eurointegration of our state.

Purpose. The aim of the article is to justify the need to build a green (low carbon) economy as an important prerequisite for the successful integration of Ukraine into the European Union.

Method (methodology). The dialectical method of cognition, the fundamental aspects of the concept of sustainable development have become the methodological basis of the study.

Results. The necessity of building a green (low carbon) economy as an important precondition for the successful integration of Ukraine into the European Union has been substantiated. The essence of the concepts of the green economy, green growth and sustainable development have been disclosed. The measures for cooperation between Ukraine and the EU in the field of environmental protection in the context of European integration have been determined.

Keywords: environmental finance; european integration; green economy; sustainable development.

Вступ

Політика сталого розвитку як відповідь на глобальні проблеми сучасності передбачає перехід держав світу до зеленої або, іншими словами, низьковуглецевої економіки. Уперше цей термін використала група провідних вчених: Д. Піарс, А. Маркандія, Є. Барбієр у звіті Уряду Великобританії «Концепція зеленої економіки» (1989 р.) [1]. У дослідженнях міжнародної організації ЮНЕП зазначається, що концепція «зеленої економіки» «...може вирішити поточні завдання та надати можливості для стратегії економічного розвитку всіх народів» [2, с. 8]. Експерти ООН з охорони довкілля розглядають «зелену економіку» як таку, що сприяє «...поліпшенню добробуту людей та соціальній рівності, значно зменшуючи екологічні ризики й екологічні дефіцити» [3]. Вчені Данії визначають «зелену економіку» як процес трансформації, що нівелює диспропорції та дисфункції сучасної економіки і результатом якого є добробут людства та справедливий доступ до ресурсів для кожного члена суспільства в умовах екологічної та економічної цілісності [4]. Іншими словами, зелена економіка – це така економіка, яка підвищує добробут населення і забезпечує соціальну справедливість, а також мінімізує екологічні екстерналії.

Мета статті

Метою статті є обґрунтування необхідності побудови зеленої (низьковуглецевої) економіки як важливої передумови задля успішної інтеграції України до Європейського Союзу. Завданням статті є розкрити зміст понять зеленої економіки, зеленого зростання та сталого розвитку, а також визначити масштаб заходів по співпраці України та ЄС із захисту довкілля в контексті євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження

Разом із поняттям «зелена економіка» часто суміжно досліджуються концепції «зеленого зростання» та «сталого розвитку». Проте основною метою останніх є мінімізація екологічних екстерналій під час ведення господарської діяльності. Аналіз цих понять на основі економічного, соціального та екологічного аспектів для більш чіткого розуміння їх сутності приведено у таблиці 1.

Проведений аналіз свідчить, що три вищезгадані поняття є близькими за змістом. Поняття «зелене зростання» і «зелена економіка» є пов'язаними між собою, у той час, як сталий розвиток є їх кінцевою метою. Однак поняття «зеленої економіки» передбачає стратегічну реалізацію, спрямовану на системні виклики – найвищий рівень. У той час, як «зелене зростання» передбачає екологізацію продуктів, процесів, послуг, технологій – нижчий рівень. Однак усі три поняття передбачають гармонізацію економічної, екологічної та соціальної компонент.

Перехід до низьковуглецевої економіки передбачає структурні та системні реформатування національних фінансово-економічних систем. Їх впровадження є довготривалим процесом. Однак вони є необхідною умовою на шляху євроінтеграції нашої держави.

З 1 січня 2016 року частково почала діяти економічна частина Угоди про Асоціацію з ЄС, що містить положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ). Остання передбачає для України відкриття ринків та поступову ліквідацію митних тарифів та квот, а також всеохопний процес гармонізації законів, норм та правил у різних сферах. Як наслідок стандарти ЄС мають бути вбудовані у ключові сектори економіки країни, пов'язані із торгівлею зокрема та економічним розвитком України загалом.

Ця угода має на меті підтримку основних реформ, відновлення і розвиток економіки України, здійснення державного управління і галузевого співробітництва між Україною та ЄС по більш ніж 30 напрямках, серед яких співпраця у сфері промисловості та малого і середнього бізнесу, енергетика, транспорт, захист навколишнього середовища, соціальний розвиток і захист, захист прав споживачів та інші [6]. Так у контексті гармонізації законодавства України у вищезазначених сферах співпраці можна відслідкувати питання захисту навколишнього середовища та екологізації виробництва, що проходять наскрізною темою (див. таблиця 2).

Таким чином, Угодою про Асоціацію Україна та Європейський Союз закріпили намір про об'єднання зусиль щодо розвитку та посилення співпраці з питань довкілля. Як наслідок, всі ключові гравці сталого розвитку отримують користь від такої співпраці. Так для громадян України передбачається покращення екологічних умов життя та житловокомунальної та транспортної інфраструктури.

Бізнес відповідно має перспективу підвищити виробничу ефективність і, як наслідок, конкурентоспроможність своєї продукції за рахунок упровадження сучасних технологій та обладнання для скорочення викидів, а також вихід на Європейський ринок торгівлі квот викидів парникових газів за Системою торгівлі викидами Європейського Союзу (EUETS або СТВ ЄС). СТВ ЄС застосовується в наступних галузях: енергетичний сектор, промисловість та авіація.

Таблиця 1. «Порівняльна характеристика «зеленої економіки», «зеленого зростання» та сталого розвитку» [5]

Аспект	Концепція		
	Зелена економіка	Зелене зростання	Сталий розвиток
Економічний	Забезпечує економічне зростання, збільшення обсягу доходів і зайнятості, залучення державних та приватних інвестицій, формування гнучкої економіки, створення нової економічної діяльності	Забезпечує економічне зростання і розвиток; сталий економічний прогрес із урахуванням стану навколишнього середовища, більш еластичне, стабільне, кероване якісне економічне зростання за рахунок нових двигунів, зелених технологій, інновацій, нових робочих місць, а не шляхом нарощування ВВП	Наголошує на обмеженні зростання виробництва і споживання у економічно розвинених країнах, підтримка сталого масштабу економіки, розробка та впровадження нових технологій, зменшення інвестицій у галузі, що експлуатують природу
Соціальний	Передбачає досягнення людством добробуту, соціальної справедливості, кращої якості життя, соціального розвитку, скорочення соціальної нерівності, справедливого доступу до обмежених ресурсів, задоволення потреб жінок і молоді	Передбачає досягнення добробуту, зокрема соціального, забезпечення доступу найбідніших верств населення до основних товарів; задоволення попиту у харчовому виробництві, наданні транспортних послуг, будівництві житла та наданні енергії	Передбачає збереження людського капіталу та скорочення кількості руйнівних конфліктів, справедливого розподілу ресурсів між всіма членами суспільства, досягнення гідного життя та благополуччя
Екологічний	Орієнтується на скорочення екологічних ризиків, дефіциту, викидів вуглекислого газу в атмосферу і забруднення довкілля; на підвищення ефективності використання ресурсів та енергії; на запобігання втрати біорозмаїття та екосистемних послуг у межах екологічної планети; вимагає від усіх суб'єктів господарювання екологічної відповідальності та обмеження навантаження на екологічну систему	Орієнтується на захист, підтримку та збереження природних активів, створення низьковуглецевого виробництва, ефективного використання меншої кількості ресурсів та енергії, зменшення кількості викидів та мінімізації забруднення і впливу на довкілля; забезпечення кліматичної та екологічної стійкості; налагодження гармонії між економічними інтересами та станом навколишнього середовища та його охорони	Забезпечує стабільність біологічних і фізичних систем шляхом підтримки використання вторинної сировини, мінімізації кількості відходів, поширення відтворювальних джерел енергії, будівництва очисних споруд; заводів із переробки побутового й промислового сміття, зменшення площі під смітниками

Таблиця 2. «Аналіз Угоди про Асоціацію України з ЄС в контексті співпраці із захисту навколишнього довкілля»

Сфера співпраці	Заходи по співпраці
Зміна клімату	Розробка загальної стратегії в галузі довкілля, що охоплює питання: – планування інституційних реформ (із графіками виконання) для забезпечення імплементації та забезпечення дотримання природоохоронного законодавства; – розподіл повноважень адміністрації у сфері охорони навколишнього середовища на національному, регіональному та муніципальному рівнях; – розробка процедур прийняття і виконання рішень; – розробка процедур інтеграції політики охорони навколишнього природного середовища в інші області політики, виявлення необхідних людських і фінансових ресурсів, розробка механізмів нагляду.
Якість повітря	
Якість води та управління водними ресурсами, в тому числі морського середовища	
Відходи і керування ресурсами	
Охорона природи, в тому числі збереження та захист біологічного та ландшафтного різноманіття (еко-мережі)	
Промислове забруднення і шкідливі виробничі фактори	
Хімічні речовини	
Генетично-модифіковані організми, у тому числі в галузі сільського господарства	
Шумове забруднення	
Екологічне управління та питання горизонтальної співпраці, в тому числі освіти та навчання, доступу до екологічної інформації та процесу прийняття рішень	
Цивільний захист, у тому числі від природних і техногенних небезпек	
Міське середовище	
Екологічні платежі	Розробка і імплементація політики в області зміни клімату, зокрема, перелічених у Додатку XXX до Угоди про Асоціацію.

Ця система впроваджена на різних стадіях в багатьох країнах і передбачає, що уряд або уповноважений орган встановлює обмеження на викиди (CAP) і надає певну кількість безкоштовних дозволів підприємствам під викиди від їх діяльності. У разі перевищення своїх обмежень компанією-учасником системи, від підприємства вимагається придбати додаткові дозволи на ринку. А у випадку, якщо компанія заощадила свої дозволи, зменшуючи свої викиди, вона має можливість продати такі дозволи (TRADE).

Таким чином, оскільки «зелена» економіка ґрунтується на альтернативних джерелах енергії і палива, технології екологічно чистого виробництва, ресурсощадних технологіях у веденні господарської діяльності підприємствами, а також програмах очищення природних ресурсів від забруднень, переробки та утилізації відходів і т. д, то можна зробити висновок, що дана концепція повністю співпадає із вимогами за Угодою про асоціацію. Так саме «зелена економіка» може стати джерелом розвитку України. Надто, що перспективи створення зеленої економіки в Україні стають необхідними із прагненням до євроінтеграції.

У своєму прагненні до євроінтеграції Україна має відповідати низці вимог. Проаналізувавши Угоду про асоціацію України та ЄС, серед частин екологічного змісту можна виокремити природоохоронну й екологічну складову та таку, що стосується сталого розвитку.

Так ця Угода серед усього іншого сприятиме співпраці у сфері охорони довкілля. Разом із масштабним процесом гармонізації законодавства до стандартів ЄС положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі створить умови для глибокої економічної інтеграції у внутрішній ринок Європейського Союзу. Зі свого боку Україні серед іншого необхідно провести реформування податкової системи задля виконання своїх зобов'язань, у тому числі – щодо співпраці у сфері захисту довкілля.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Фінанси навколишнього середовища слугують практичною основою для переходу від класичної економічної теорії до теоретичних засад біофізичного економіксу, від принципів теперішньої ринкової економіки до позицій зеленої економіки. Щоправда, вона вимагає комплексності. Зміни потрібні не лише в економічній думці чи діях урядів, ТНК, середнього та малого бізнесу або домогосподарств. Успішність упровадження концепції сталого розвитку залежить від зміни світобачення та світосприйняття кожного окремого індивіда, інакше кажучи від зміни філософії людства.

Курс на озеленення економіки, яким керується Європейський Союз заснований на принципах концепції сталого розвитку. Відповідно, масштаб заходів із співпраці ЄС та України у сфері охорони довкілля та озеленення економіки нашої держави окреслюється прагненням мінімізувати екологічні екстерналії задля повноцінного існування майбутніх поколінь.

І хоча серед вчених відсутня єдність з приводу визначення і використання інструментарію, тим не менше можна узагальнити, що фінанси навколишнього середовища покликані вирівняти екологічні екстерналії наступним чином:

- збалансувати використання природних ресурсів, зокрема паливно-енергетичних (врівноваження використання енергоресурсів регіонально та перехід на споживання енергії від відновлюваних джерел з акцентом на використанні енергії сонця);
- передбачити зростання населення Землі, прорахувати необхідну для його подальшого розвитку кількість енергії і знайти найбільш екологічні шляхи її отримання, аби задоволення потреб сучасної спільноти залишало можливим задоволення потреб майбутніх поколінь;
- здійснити заходи з відновлення біосфери, ушкодженої антропогенним впливом (відновлення та нарощення біомаси на Землі);
- опосередковано сприяти проведенню системного реформатування теоретичної бази з економічного розвитку людства, де економічна система розглядалася б не як річ у собі, а як відкрита система, яка є частиною біосфери і її процесів та ін.

Загалом підписання Угоди про асоціацію та перспектива вступу в Європейський Союз є дієвим стимулом із екологізації української економіки та подальшою перспективою переходу до «зеленої економіки».

Список літератури

1. Pearce, D. *Blueprint for a green economy* / D. Pearce, A. Markandya, B. E. Barbier. – London: Earthscan, 1989. – 192 p.
2. *Key World Energy STATISTICS*. Paris: OECD, International Energy Agency, 2012. 80 p. Retrieved from: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/kwes.pdf>.
3. Організація Об'єднаних Націй (ООН). – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/>.
4. Датская Организация по возобновляемым источникам энергии (Danish Organisation for Renewable Energy) – Режим доступу: <http://www.ove.org>.
5. Квач, Я. П. Зелена економіка»: можливості для України / Я. П. Квач, К. В. Фірсова, О. Г. Борисов // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 6. – С. 52-56.
6. Угода про Асоціацію України в ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

References

1. Pearce, D., Markandya, A., Barbier B. E. (1989). *Blueprint for a green economy*. London: Earthscan.
2. *Key World Energy STATISTICS*. (2012). Paris: OECD, International Energy Agency. Retrieved from: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/kwes.pdf>.
3. United Nations (UN). (2017). Retrieved from: <http://www.un.org/ru/>.
4. *Danish Organisation for Renewable Energy*. (2017). Retrieved from: <http://www.ove.org>.
5. Kvach, Y. P., Firsova, K. V. & Borisov, O. G. (2015). «Green Economy»: possibilities for Ukraine. *Global and national problems of the economy*, 6, 52-56.
6. Ukraine-European Union Association Agreement. Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2017 р.